

**Garai, P. (2021):
MODERNITY DRESSED IN
TRADITION**

**Metszet, Vol 12, No 3 (2021), pp 48-53,
<https://doi.org/10.33268/Met.2021.3.6>**

Received: 07 May 2021

Accepted: 27 May 2021

Published: 18 June 2021

Abstract: Over past decades the development of sacrilegious buildings in suburban districts of the capital has risen in proportion to the growth of their respective populations. Aptly named "The House of The Sower" this church and community centre addresses the traditional forms of church buildings in a restrained, puritan manner. Contemporary in standards of design, construction, and accessibility this new place of worship creates a focal point for the community.

01

Az utóbbi évtizedekben számos új szakrális épület született hazánkban, közülük több a főváros külső kerületeiben vagy az agglomerációs övezetben, hűen tükrözve az országon belüli népességmozgásokat. E folyamat indukálta templomépítési kedv egyik legújabb példája Csömörön „A Magvető Háza” nevet viselő református templom és gyülekezeti otthon együttese, amely Berzsák Zoltán és Nyikos László építészek nevéhez fűződik.

- 01 Antracit palafedésű meredek tetőformák, fehérre meszelt téglafalak és világos tónusú faszerkezetek jellemzik a külső megjelenést
- 02 A kerített templomokat idéző tömör fal határozottan kijelöli az együttes helyét a környezetében

02

HAGYOMÁNYBA OLTOTT MODERNITÁS

REFORMÁTUS TEMPLOM ÉS GYÜLEKEZETI KÖZPONT | CSÖMÖR

ÉPÍTÉSZ | ARCHITECT

Berzsák Zoltán

FOTÓ | PHOTO

Hajdú József

SZERZŐ | AUTHOR

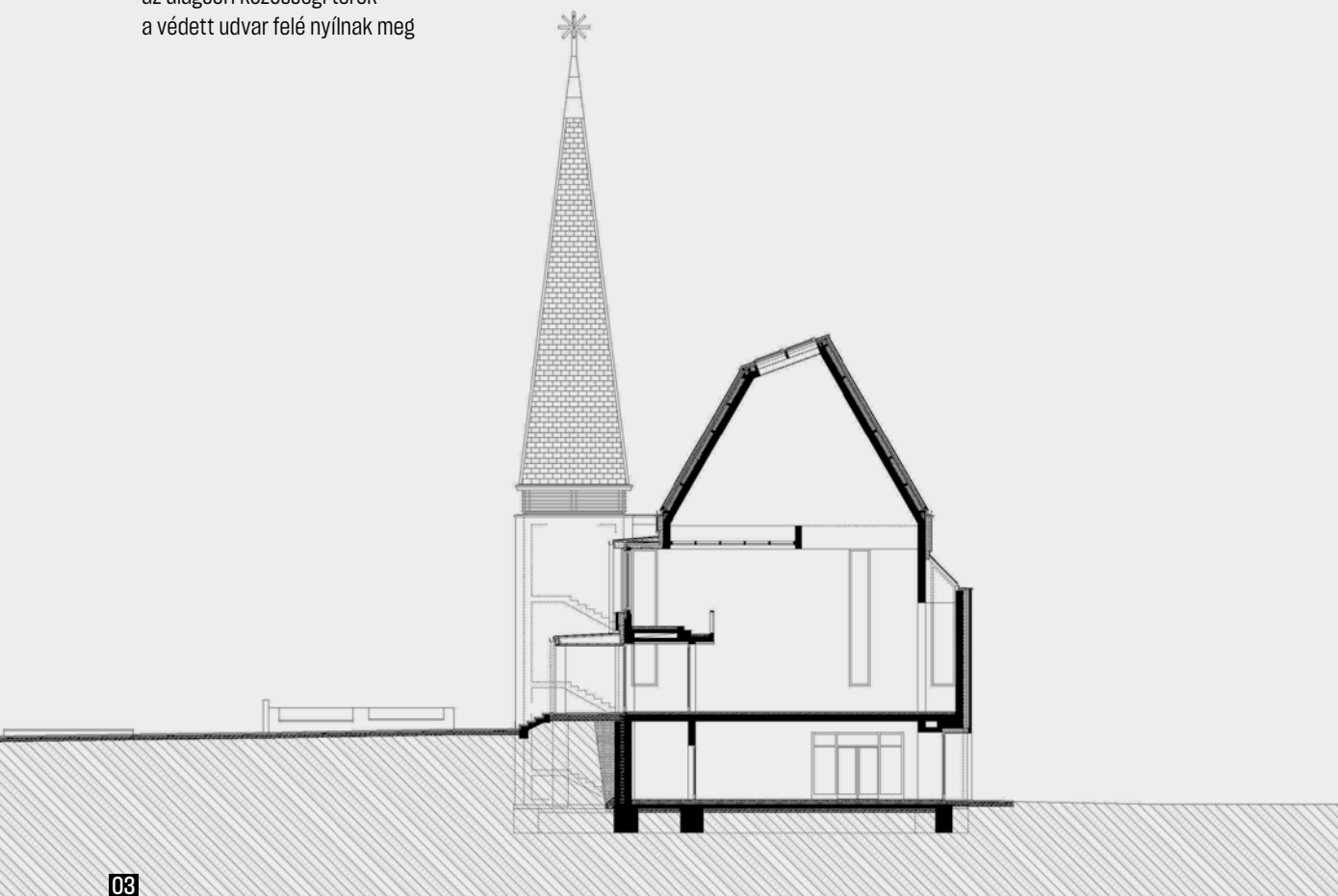
Garai Péter

—2020 januárja óta egy harmadik, csillaggal megkoronázott toronysisak is része a Gödöllői-dombság peremén elterülő nagyközség sziluettjének, az évszázados római katolikus (1773) és evangélikus (1873) templom mellett. A törökök kiűzését követően érkezett szlovák evangélikus és német katolikus telepesek után a reformátusok jelenléte a 20. század folyamán lett számottevő, akik a történelem viharai következtében költöztek ide, szerte a Kárpát-medencéből. Az önálló gyülekezetté válást (2010) követően egyre erősödött a lelki otthon megteremtésének vágya.

01

—A 2013-ban kiírt meghívásos tervpályázaton Berzsák Zoltán és Nyikos László koncepcióját választották győztesnek; a ma látható elrendezés hosszas egyeztetések és a tervezési program racionalizálása nyomán alakult ki. Első lépésként a lelkészlakást, a hivatali és közösségi helyiségeket tartalmazó épülettömeg megvalósítására nyílt lehetőség, 2016–2018 között. Kezdetben a templom felépítése bizonytalannak tűnt, ezért a tervezők egy önmagában is működőképes, a hitéleti és lakófunkciókat egyaránt kielégítő gyülekezeti központot alakítottak ki. Az „útközben” érkezett állami és egyházkerületi támogatásnak köszönhetően

- 03 Metszet a templomtér kereszttenyelyében
- 04 A terepadottságokat kihasználva, az alsó sorú közösségi terek a védett udvar felé nyílnak meg

készülhetett el a templom, így az eredeti koncepció egésze megvalósulhatott.

—Az önkormányzat által adományozott – korábban betonüzemnek helyet adó – területet a temető, valamint a HÉV használaton kívüli sínpárja határolja, így nem tűnik túl kedvező adottságúnak. Peremvidékinek látszó helyzete ellenére a településközpont közelében található, délkeletről a Kálvária-domb védett erdőterülete övezi a középkori falu templomának helyével, ami a környék egykori kiemelt helyzetét jelzi.

—Az Emlékmű köz telekhatárától jelentősen hátrahúzott templom és a parókia nyeregtetős tömbje egy északkelet–dél nyugati hossztenyelyre fűződik fel, amelyet a két vertikális közlekedő mag – a torony és a lelkeszlakás lépcsőháza – között feszülő, fémlemez fedésű, könnyed árkádsor hangsúlyoz; ez a motívum a parókia épületén fedett-nyitott teraszként jelenik meg. A két tömeg közötti – kivitelezési cezúrát is jelentő – hasítékon át a lépcsők „a magyar nép lelki megújulásainak emlékművéhez” vezetnek le. Az utcához képest pár lépcsőfokkal megemelt vezérszint finoman jelzi a szakrális térbe történő megérkezés méltóságát a terek egyre zártabbá, bensőségesebbé váló láncolatában, amely a nyilvános, majd a „falakon belüli” gyülekezőtér után a fedett-nyitott árkádsoron és a templom zárt előtérén át vezet a monumentális hatású gyülekezeti

térig. A helyszín adottságait kiaknázva, mindkét épület alatt sokoldalúan használható közösségi és kiszolgálóterek kaptak helyet, nagyvonalú megnyitásokkal csatlakozva a hátsó, védett helyzetű udvarhoz. A koncepció átgondoltságát jelzi, hogy a különböző funkciók térben tisztán elkülönülnek, jól megközelíthetők egymás zavarása nélkül.

—A téglalap alakú templombelső az évszázadok óta kedvelt, centralitásra törekvő református elrendezést valósítja meg, amelynek középtengelyében és fókuszában a szószék és az úrasztala áll. Ezek elhelyezése kiemelt fontosságú, hogy a lelkeszi szolgálat a tér minden pontjából egyformán jól látható és hallható legyen. [1] Az akusztikai igényeket gondos tervezéssel, a szükséges helyeken hangnyelző burkolatokkal elégítették ki. Az U alakot formázó padosorok a szakrális centrum felé fordulnak, míg a falak mentén körbefutó ülőhelyek keretbe foglalják a teret, kiteljesítve az Ige körül összegyülekező közösség eszményét. A protestáns téralakítás jellegzetes eleme, a karzat a délkeleti hosszoldalon, az előtér felett kapott helyet, közepén a németföldről érkezett orgonával. A tömör északnyugati hosszfal hármassá áttörése – absztrakt diadalív-motívuma – mögött egy felső megvilágítású térbővület húzódik, ennek falához tapad az íves lezárású szószék tömege. A dísztelen, fehér falfelületek a reformátusság

04

puritán hagyományát követik, az elmélyülés mellett a teret átjáró fény hatásait is erősítve. A világos tölgy tónusú berendezési tárgyakon és a karzat pácolt árnyékolóin megjelenő függőleges rácsozat motívuma egy-séges tervezői szemléletről tanúskodik. A négyzetes, tömbszerű úrasztala brazil kőburkolatát felülről kereszt alakban átvágó faelemek az ősi áldozati oltár kora helyett az Újszövetség időszakát hirdetik.

—A templomba lépő számára a legnagyobb meglepetést a térlefedés kialakítása nyújtja. Szerkezeti megjelenését tekintve a karsú pilléreken nyugvó, keresztirányú gerendák tartotta síkmennyezet a 20. század első felének modern alkotásait idézi, például a debreceni Egyetemi templom (1939–1941, Borsos József) vagy a tiszaberceli református templom (1948–1951, Zsanda János) térformálási elveit. [2] Másrészt a kazettás famennyezet évszázadokon át a hazai református templomok jellegzetes térlefedési módja volt, amelyet mesterei tökélyre fejlesztettek, különösen a festett ornamentika tekintetében. A formálódó csömöri gyülekezet ezen örökséghez kapcsolódva próbálta meghatározni identitását már a tervpályázatban oly módon, hogy az ide települt családok származási helyén álló ősi templomok kazettáinak digitális másolatai jelenjenek meg a belső térben; ehhez kilenc település egyenként kilenc motívumát választották ki és fotózták

05

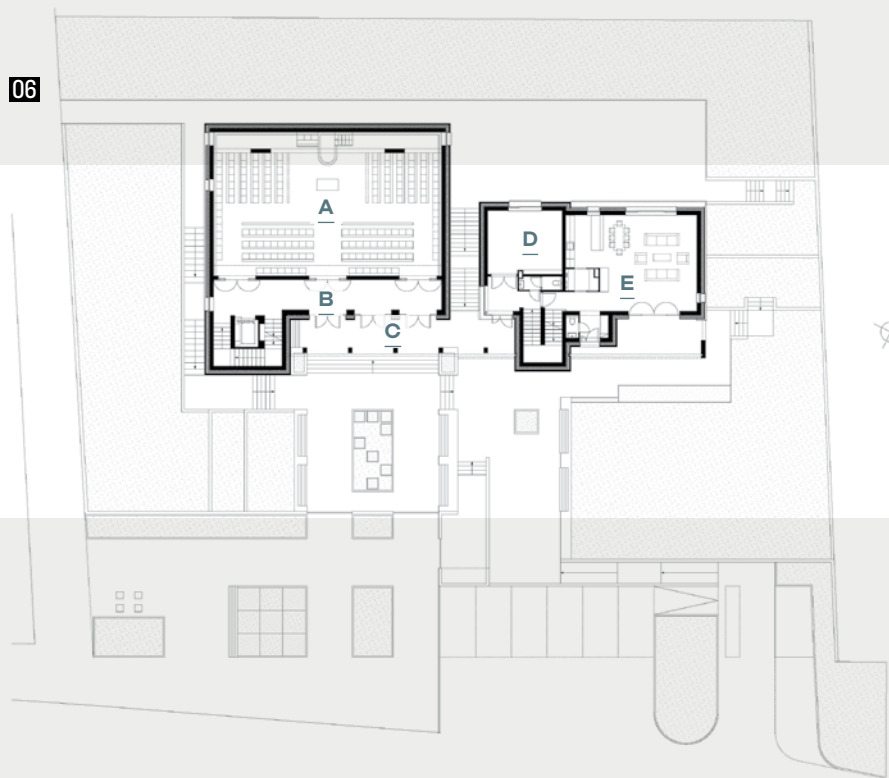
le. Ennek építészeti formába öntéséhez a tervezők egy speciális, kétoldalt alumíniummal kasírozott, perforált kompozit lemez hordozóréteget választottak, amelynek feszes raszterébe kerültek az eltérő méretrendű, tompított tónusú digitális kópiák. Így a történeti példákkal szemben ez a lefedés könnyed álmennyezetként jelenik meg, amelynek ornamentális szövete egyre ritkul a szakrális centrum felé haladva, majd a perforált lemezekben a Szentháromság – Simon András grafikai nyomán készült – ábrázolása rajzolódik ki. A templomtér központja feletti megnyitás utat enged a beáramló fénynek, eget és földet összekötő vertikális tengelyt hozva létre.

—Az együttes kívül-belül letisztult, karakteresen kortárs hangvételi, ám tömegformálásában és anyaghasználatában számos közvetett utalás fedezhető fel a reformátusság hazai történetére és épített örökségére. A tervezők az elhelyezkedés miatt indokoltnak látták a hangsúlyos fizikai lehatárolás alkalmazását, ennek analógiáját a kerített templomoknál találták meg. A meszelt, tömör téglafalak Juresik Károly 20. századi munkásságát is megidézik, míg a toronysisak vonalvezetését a tiszántúli, erdélyi fa harangtornyok inspirálhatták. A súlyos toronytest mellett a középkorra utal finoman a meredek tetőhajlásszög, amely a templomnál egy ferde síkú lemetszéssel kap egyedi formát, az

04

05

06

- A | *Templomtér*
- B | *Előtér*
- C | *Árkád*
- D | *Lelkesi hivatal*
- E | *Lelkeszlakás*

északi tájolású bevilágítók elhelyezése érdekében. A függőleges felületekre is lekuszó antracit palafedés a fehér falakkal és a világos tónusú faszervezetekkel együtt, kevés eszközt használva határozza meg a gyülekezeti központ összképét. Az állandóságot sugalló téglaköpeny mögött hőszigetelt, átszellőztetett tartószerkezet rejtőzik, az épületburok egésze teljesíti az energetikai elvárásokat, így a hőszivattyús üzemű padlófűtéssel a ház optimálisan működtethető.

—Az épületek feszes szerkesztésmódját képezi le a környezet az utak és zöldfelületek raszterébe illeszkedő padokkal; az akadálymentes megközelítés is komponáltan, erőlködés nélkül kapott helyet. A település és a hazai kortárs szakrális építészet figyelemre méltó alkotással gazdagodott, amely reménység szerint minél többeknek nyújthat majd támpontot, megnyugvást, igazi lelki otthont a „magvetés” nyomán.

- 05 A szószekről nézve a templomtér egésze feltárul
- 06 A vezérszínti alaprajz és a telepítés feszes szerkesztésmódot tükröz
- 07 A bevilágítókon és a perforált álmennyezeten beszűrődő fény játéka életre kelti a falfelületeket

A település és a hazai kortárs szakrális építészet figyelemre méltó alkotással gazdagodott

07

IRODALOM / REFERENCES

- [1] Vukoszávlyev, Zorán - Urbán, Erzsébet - Danielisz, Dóra - Baku, Eszter: „Formakövetés vagy -újítás? Hazai református templomépítészetünk a századfordulótól a rendszerváltásig”, *Utóirat (Post Scriptum): A Régi-Új Magyar Építőművészet melléklete*, Vol 17, No 93 (2017), pp 60-65.
- [2] Vukoszávlyev, Zorán: „A 20. század hazai református templomépítészetének tendenciái. Egy tipológiai rendszer alapvetései”, *Architectura Hungariae*, Vol 15, No 3 (2016), pp 157-170.

ÉPÍTÉS: Berzsák Zoltán (4plusz Építész Stúdió Kft.) | ÉPÍTÉS MUNKATÁRSAK: Nyikos László, Konyha Katalin, Rácz Noémi, Csintalan Csongor | MEGBÍZÓ: Esztergály Előd Gábor lelkes, Deák Ferenc gondnok (Csömör-Nagytarcsai Református Missziói Egyházközség) | BELSŐÉPÍTÉS, BÚTOROK: Berzsák Zoltán, Rácz Noémi, Csintalan Csongor | TARTÓSZERKEZET: Puskás Balázs, Kerényi Márton, parókia: Wágner Csaba (Terraplan '97 Kft.) | ÉPÜLETGÉPÉSZET: Dömötör Gábor (DMG Mérnökiroda Kft.) | ÉPÜLETVILLAGOSSÁG: Károlyi Nóra (Stúdió NG. Bt.), Mihalovics József (MI-HA Kft.) | GYENGEÁRAM: Bosch Gyula (Bosch Mérnök Bt.) | TÁJÉPÍTÉS: Tézli-Szabó Franciska | TÚZVÉDELEM: Szöllősi Levente (Tűzinfo.hu Bt.) | AKUSZTIKA: Fűrjes Andor Tamás (Aqrata Kft.) | MŰSZAKI ELLENŐR: Mátyás Evelyn Csilla, Kiss Tibor | GENERÁLKIVITELEZŐ: Uhrinwest Kft. | BÚTOROK KIVITELEZÉSE: Békési Imre (Classic Design Kft.) | ÁLMENNYEZETI MINTA: Simon András | ÁLMENNYEZET KIVITELEZÉSE: Seres Gábor, Brezovszki András (SG Art Project Bt.) | ORGONA: Papp Zoltán orgonaépítő mester